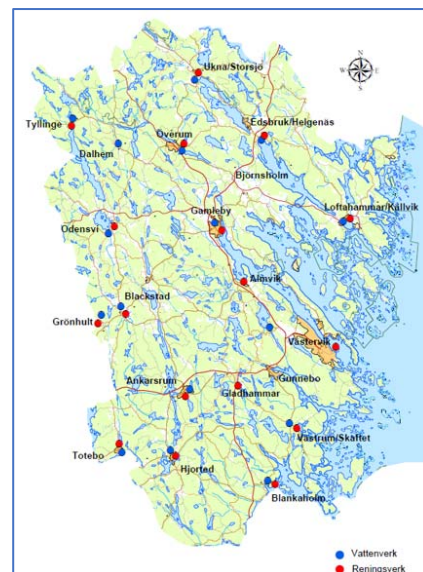

Inledning – bakgrund och förutsättningar

Enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (Vattentjänstlagen) är det va-huvudmannen som har ansvaret för att ordna de vattentjänster¹ som verksamhetsområdet² omfattar. Rättspraxis har slagit fast att syftet med en allmän anläggning primärt är att tillgodose hushållen med vattentjänster och att behov för andra ändamål kommer i andra hand.

Va-verksamheten finansieras genom avgifter enligt gällande va-taxa som fastställs av kommunfullmäktige.

Syftet med detta PM är att redovisa hur vår nuvarande va-taxa matchar de juridiska krav som finns på va-taxor samt vilka konsekvenser detta kan medföra. I detta PM visas även hur förslag på ny va-taxekonstruktion säkerställer en långsiktig stabil va-ekonomi som är juridiskt hållbar.

Västervik är till ytan en stor kommun med åtskilliga verksamhetsområden

*87 % av kommunens fastigheter är anslutna till den allmänna va-anläggningen
80 % av de anslutna fastigheterna är klassade som en- eller tvåfamiljsbus*

Hur ska en va-taxa vara uppbyggd?

Förutsättningarna för att ta ut avgifter för finansiering av en allmän va-anläggning regleras i Vattentjänstlagen:

- *Det totala avgiftsuttaget får inte överskrida summan av de nödvändiga kostnaderna för att ordna och driva den allmänna anläggningen (självkostnadsprincipen)*
- *Fördelningen av avgiftsuttaget ska ske utifrån vad som är skäligt och rättvist (avgiften ska bestämmas efter den nytta fastigheten har av den allmänna anläggningen)*
- *Avgifternas belopp och hur avgifterna ska beräknas ska framgå av en taxa som kommunen fastställer.*

Hänsyn ska dessutom tas till att varje generation användare av vattentjänster ska stå för sin del av va-huvudmannens kostnader.

Västerviks kommuns va-taxa följer grunderna i Svenskt Vattens taxeförslag. Taxan består av anläggningsavgift (engångsavgifter som fastighetsägaren betalar för att ansluta sin fastighet till den allmänna va-anläggningen) och bruksavgift (periodiska avgifter som fastighetsägaren betalar för att fastigheten är ansluten till den allmänna va-anläggningen).

¹ Benämning på olika tjänster för vattenförsörjning och avlopp, det vill säga: vatten, spillvatten och dagvatten

² Det geografiska område inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en allmän va-anläggning

Juridiskt hållbar va-taxa

De kostnader som va-huvudmannen har för den allmänna anläggningen tas ut av fastighetsägarna i form av avgifter. Eftersom olika fastigheter ser olika ut behöver nyttan och behovet av en allmän anslutning delas upp i flera parametrar. Detta ger förutsättningarna för att avgiftsuttagen blir skäliga och rättvisa mellan olika fastigheter inom va-kollektivet³.

- **Antalet va-tjänster fastigheten är i behov av**
Fastighetsägaren betalar för de va-tjänster som fastigheten är i behov av.
- **Fastighetens storlek**
Nyttan att vara anslutning till den allmänna anläggningen anses vara större ju fler lägenheter eller ju större lokalyta en fastighet har.
- **Fastighetens kapacitetsbehov**
En fastighet med ett stort förbrukningsbehov har större nytta av den allmänna anläggningen.
- **Fastighetens tomtstorlek**
En stor tomt har större nytta av att vara ansluten till en allmän anläggning jämfört med en liten tomt.

Behov av konstruktionsändring

Västervik Miljö & Energi AB har tillsammans med konsultbolaget WSP gjort en översyn av nuvarande taxa för att se huruvida det finns ett behov av en konstruktionsförändring.

Utredningen visar att nuvarande va-taxa inte uppfyller de juridiska krav som finns på va-taxor. Enligt lagen ska avgifterna bestämmas så att de fördelas på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist. Va-avgiften ska bestämmas efter den nytta som varje fastighet har av den allmänna anläggningen.

Utredningen visar ett behov av förändring av brukningstaxans:

1. Fördelning av rörliga/fasta avgifter
2. Fördelning av avgiftsuttaget mellan olika va-tjänster

1. Fördelning av fasta/rörliga avgifter

Va-huvudmannens kostnader består av endast en liten del av sådant som beror av vattenförbrukningen. Det är drift och underhåll av verk, ledningsnät och övriga anläggningar enligt gällande lagkrav som kostar. Eftersom va-huvudmannens ansvar för att ordna och driva en allmän anläggning kvarstår så länge ett behov anses finnas behöver va-huvudmannen även hantera nya utmaningar så som samhällsförändringar, vattenbrist, kvalitetsproblem och nya lagkrav.

Kostnaderna för va-huvudmannen är därmed huvudsakligen fasta och påverkas väldigt lite av mängden vatten som produceras eller omhändertas och renas.

De fasta kostnaderna

innefattar drift och underhåll av 33 vatten- och reningsverk, 110 mil långt ledningsnät och övriga anläggningar enligt gällande lagkrav samt personalkostnader, kapitalkostnader och ränta.

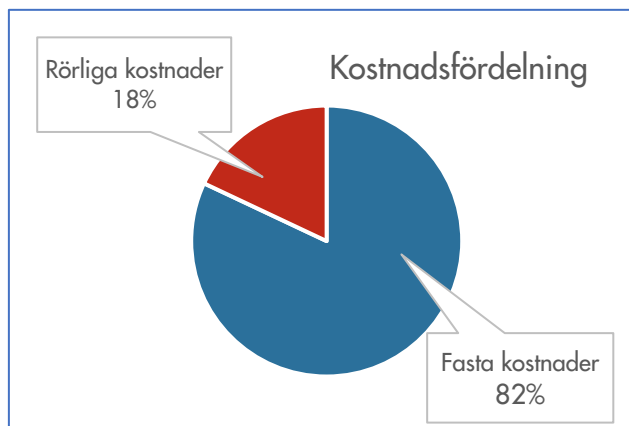
De rörliga kostnaderna

varierar utifrån producerad och behandlad volym och består av exempelvis kemikalie- och elförbrukning.

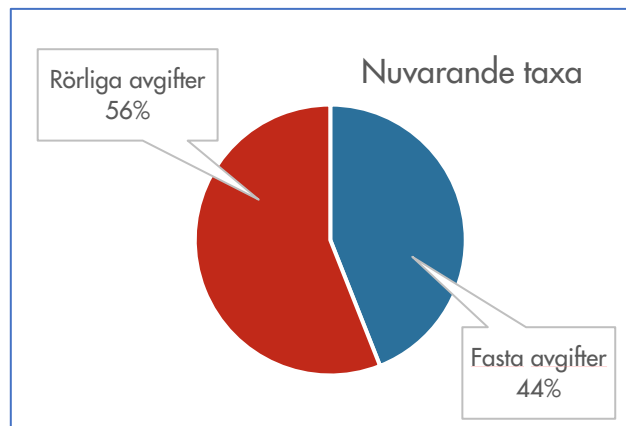
³ Benämning på alla fastigheter som är anslutna till den allmänna anläggningen i ett verksamhetsområde. Fastigheter som ingår i va-kollektivet är med och betalar för sin del av den totala kostnaden för att ordna och driva den allmänna anläggningen.§

Nuvarande konstruktion

I figur 1 nedan visas va-huvudmannens fördelning av rörliga och fasta kostnader. Intäktsfördelningen genom nuvarande va-taxa visas i figur 2.

Figur 1: Va-huvudmannens kostnadsfördelning

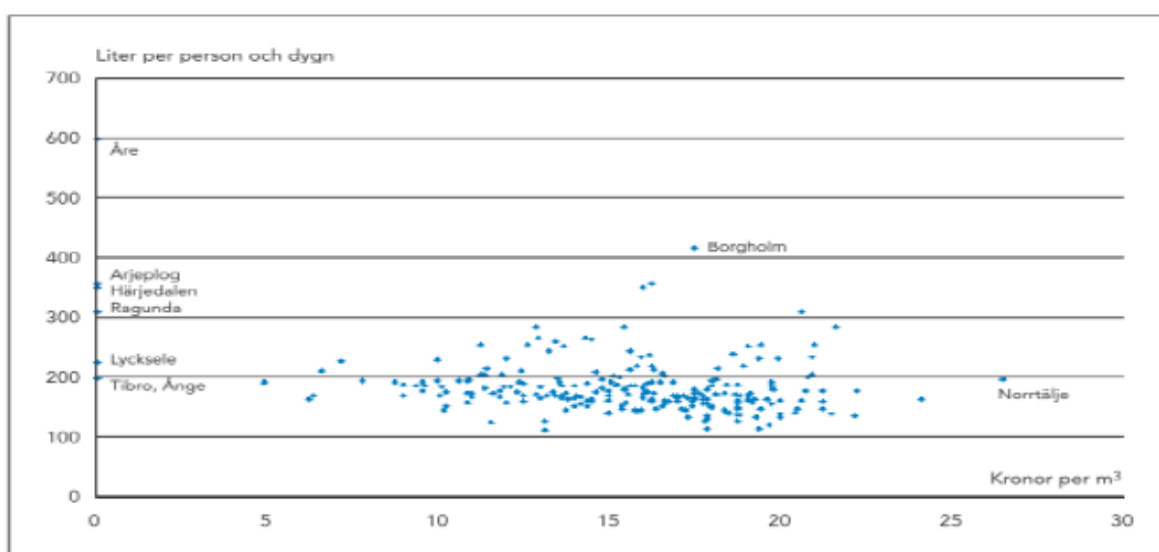
Figur 2: Va-huvudmannens intäktsfördelning

Va-huvudmannens fasta kostnader, det vill säga de kostnader som är oberoende av förändringar i vattenförbrukningen, utgör 82 % av va-huvudmannens totala kostnader.

Fördelning fast/rörligt enligt nuvarande taxa – ekonomiska konsekvenser

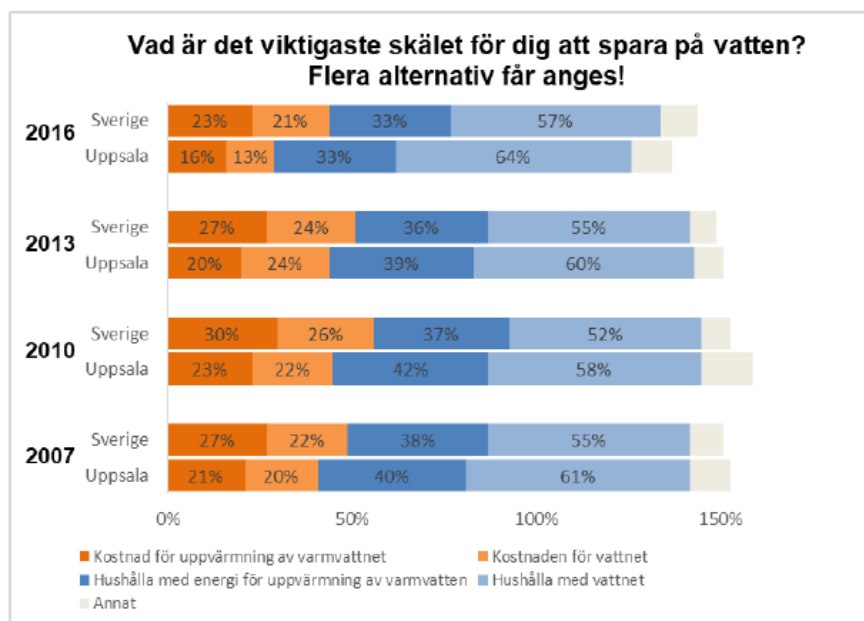
- Hög rörlig avgift - ett ekonomiskt incitament till låg vattenförbrukning?

En incitamenttaxa är inte förenligt med gällande lagstiftning och det finns inga studier som kunnat bekräfta att en hög rörlig kubikmeteravgift fungerar som incitament till en lägre vattenförbrukning. I figur 3 nedan visas sambandet mellan rörligt pris och specifik förbrukning i svenska kommuner. Slutsatsen från jämförelsen visar att det bara i måttlig utsträckning går att styra förbrukningen genom att variera kubikmeterpriset.

Figur 3: Samband mellan rörligt pris och specifik förbrukning i svenska kommuner. (SVU-rapport 2008-7)

En utredning gjord av SKL (Sveriges kommuner och landsting) visar att kostnaden för uppvärmning av vattnet är ett större ekonomiskt incitament än vattnets kubikmeterpris (figur 4). Utredningen visar även att det främsta skälet till att hushållen sparar på vattnet är att hushålla med vatten och energi. Informationsinsatser anses vara ett viktigare verktyg för att förändra beteenden kopplade till vattenförbrukning.

Figur 4: Undersökning ”Kritik på teknik” (SKL)

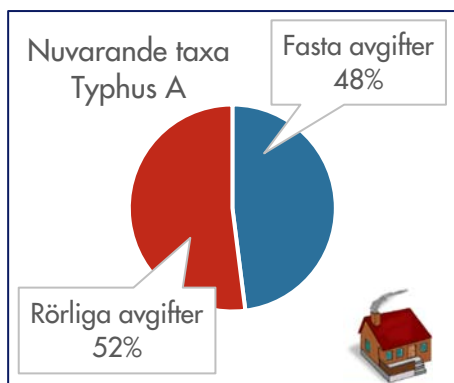
- Att fördela en stor del av kostnaderna via den rörliga avgiften vid långvarig eller akut vattenbrist då kunderna tvingas spara på vattnet ger minskade intäkter till kollektivet, trots att kostnaderna är närapå lika höga som tidigare. Detta behöver kompenseras med en avgiftshöjning, vilket kan vara svårt att förklara, då en höjning av kubikmeterpriset även drabbar dem som sparar på vattnet.
- Med en stor rörlig andel avgifter blir det svårare för va-huvudmannen att planera långsiktiga investeringar i anläggningen då det är svårare att förutse intäkternas utfall. Denna osäkerhet drabbar även enskilda fastighetsägare i de fallen va-avgiften utgör en betydande del av fastighetens/verksamhetens utgifter. En konstruktion där en större andel baseras på fasta avgifter skapar en stabilare ekonomi.
- Förebyggande informationskampanjer om minskad vattenanvändning i samhället försvåras av en stor rörlig andel avgifter då dessa intäkter utgör en betydande del av va-huvudmannens nödvändiga kostnader.

Fördelning fast/rörligt enligt nuvarande taxa – juridiska konsekvenser:

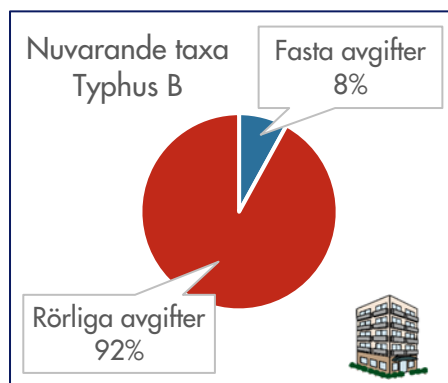
Enligt Vattentjänstlagen ska avgiftsuttaget ske utifrån vad som är skäligt och rättvist.

Det är fastighetens behov av vattentjänster som styr om en allmän va-anläggning ska ordnas eller inte, oavsett hur väl fastighetsägaren sedan nyttjar sin fastighet och sin anslutning. Kostnaderna för att ordna och underhålla en allmän anläggning är lika hög oavsett hur väl fastigheten nyttjas. Va-anläggningen måste vara dimensionerad för detta behov.

- Skillnaden i fördelningen fasta/rörliga avgifter för Typhus A (enbostadshus) och Typhus B (flerbostadshus) visas i figurena nedan.

Figur 5: Typhus A (enbostadshus)
Årlig förbrukning på 150 m³

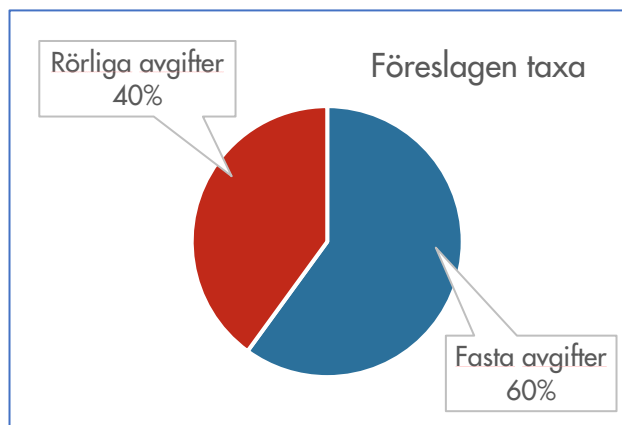
Figur 6: Typhus B (flerbostadshus)
Årlig förbrukning på 2 000 m³

Typhus B betalar mindre för nyttan att vara ansluten (fasta avgifter), trots att nyttan anses vara större för denna typ av fastighet enligt tidigare resonemang.

- Att fördela en stor del av de totala kostnaderna via rörliga avgifter gör att en fritidsboende, med låg förbrukning, bidrar med lägre intäkter till kollektivet. Detta gör att åretruntboende som via en högre förbrukning till viss del i sin rörliga avgift även finansierar en del av fritidsboendenas fasta kostnader. Nyttan anses vara likvärdig för båda fastigheterna då de fasta kostnaderna för va-huvudmannen finns kvar oavsett hur väl en fastighetsägare nyttjar sin fastighet och sin anslutning.
- En stor rörlig avgift gör att de fastigheter som är i behov av en stor förbrukning, till exempel en tillverkningsindustri, får en till synes orimlig hög avgift när va-huvudmannens självkostnad för den producerade och behandlade volymen vatten är betydligt lägre.

Föreslagen konstruktion

Figur 7 nedan visar fördelningen fasta/rörliga avgifter enligt föreslagen taxa.

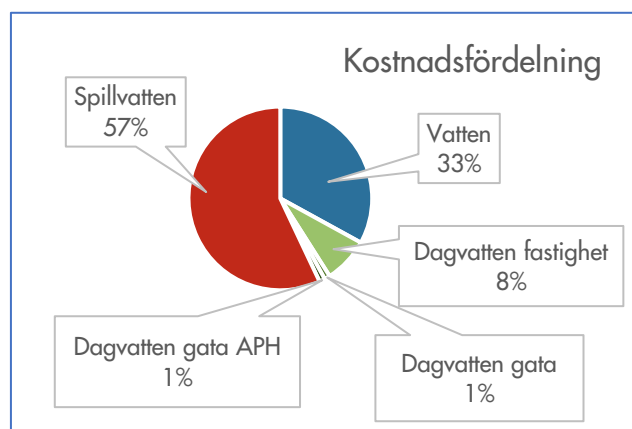
Figur 7: Fördelning fasta/rörliga avgifter enligt föreslagen taxa.

- En fördelning där en större andel av kostnaderna fördelas ut via fasta parametrar är att föredra eftersom de fasta kostnaderna är oberoende av förändringar av vattenförbrukning och mängd omhändertaget dag- och spillvatten. En taxa med större fast del blir mer ekonomiskt stabil i relation till kostnaderna.
- I den föreslagna taxan kommer ytterligare en fast parameter att införas. Att den fasta delen av taxan delas upp på flera fasta parametrar gör att fastighetens avgift blir anpassad efter hur stor del av den allmänna anläggningen en fastighet är i behov av och nyttjar. Detta gör att avgifterna fördelas mer rättvist och skäligt inom va-kollektivet.
- Att den fasta delen av taxan ökar med det nya taxeförslaget behöver inte betyda att den totala va-avgiften för fastighetsägaren blir högre. En del av den fasta avgiften är baserad på fastighetens kapacitetsbehov. För en- och tvåfamiljshus är kapacitetsbehovet lågt vilket ger en låg kapacitetsavgift. Med den nya taxan leder detta till att den totala va-avgiften med det nya förslaget blir lägre jämfört med den nuvarande taxan för dessa fastighetsägare (80 % av kunderna i kollektivet).
- Fastigheter med ett stort kapacitetsbehov kan till viss del själva sänka sitt kapacitetsbehov (och därmed även sin kapacitetsavgift) genom vattenbesparande åtgärder.
- Trots att va-huvudmannens kostnader för att driva den allmänna anläggningen till största delen är fasta är det lämpligt att inte sätta en för stor del som baseras på fasta avgifter. Med den nya taxans föreslagna fördelning av fasta och rörliga avgifter finns fortfarande en anledning för fastighetsägare att hålla nere förbrukningen. Detta trots att det saknas studier som entydigt visar att det är de ekonomiska incitamenten som åstadkommer vattenbesparing hos kunderna.

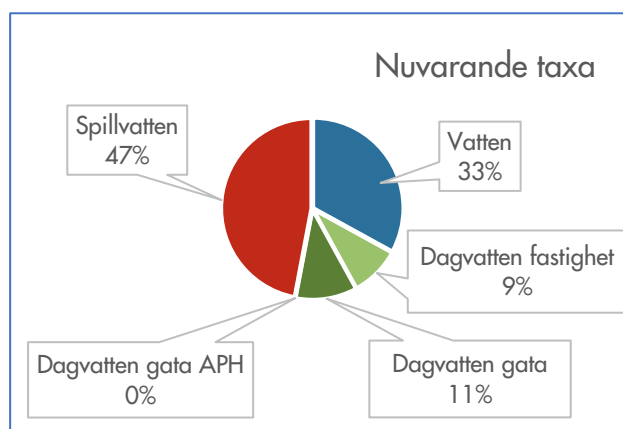
1. Fördelning av avgiftsuttaget mellan olika va-tjänster

Nuvarande konstruktion

I figur 8 nedan visas va-huvudmannens fördelning av kostnaderna för respektive va-tjänst. Intäktsfördelningen per va-tjänst genom nuvarande taxa visas i figur 9.

Figur 8: Va-huvudmannens kostnadsfördelning

Figur 9: Va-huvudmannens intäktsfördelning

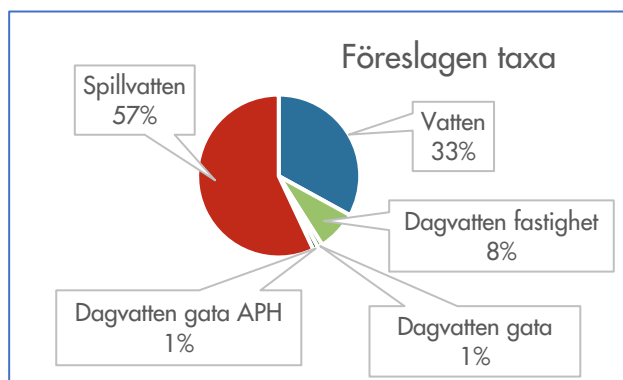
Som framgår av figurerna ovan speglar inte intäkterna, som va-huvudmannen får in via va-avgifter, de kostnader som finns för att ordna respektive va-tjänst.

Fördelning mellan olika va-tjänster enligt nuvarande taxa – juridiska konsekvenser:

- Med nuvarande konstruktion täcks inte kostnaderna för spillvatten upp genom spillvattenavgiften. Konsekvensen blir att fastigheter som är anslutna till den allmänna dagvattenanläggningen subventionerar fastigheter som inte är anslutna till den allmänna dagvattenhanteringen.
- ”Dagvatten gata” är en dagvattentjänst som avser omhändertagandet av dagvatten från lokala gator, större vägar och allmän platsmark. För ”Dagvatten gata” finns två typer av avgiftsskyldiga, fastighetsägare och allmän platsmarkhållare, APH (det vill säga kommunen och Trafikverket). Med den nuvarande taxan tas ingen avgift ut för allmän platsmarkhållare, trots att lagstiftningen är tydlig med att detta ska göras. Med nuvarande taxa finansieras i stället omhändertagandet av dagvatten från större vägar och allmän platsmark av fastighetsägarna.

2.2 Föreslagen konstruktion

Intäktsfördelningen mellan de olika VA-tjänsterna har jämförts med kostnadsfördelningen. Figur 10 nedan visar fördelningen enligt föreslagen taxa.

Figur 10: Intäktsfördelning enligt föreslagen taxa

- Som framgår av figuren ovan kommer avgifterna i föreslagen taxa att täcka kostnaderna för den vattentjänst de avser. Detta innebär att en dagvattenavgift som avser omhändertagande av dagvatten från större vägar och allmän platsmark kommer att tas ut för allmän platsmarkhållare.

Sammanfattning

Den nuvarande taxan är inte skälig och rättvis inom kollektivet.

- Konsultbolaget WSPs utredning av nuvarande taxa visar att avgiftsuttaget inom kollektivet inte är skäligt och rättvist. Det är tydligt att vissa fastighetstyper inte betalar för nyttan av de va-tjänster de har via den allmänna anläggningen i samma utsträckning som andra fastighetstyper. Detta innebär att vissa fastighetstyper subventioneras på bekostnad av andra inom kollektivet.

Va-huvudmannen får inte ökade intäkter med den nya taxan

- Den nya taxestrukturen innebär i sig ingen total ökning av avgifterna som hela VA-kollektivet betalar in. Förslaget förändrar fördelningen av avgiftsuttaget för fastighetsägarna så att avgifterna bättre speglar de tjänster fastigheterna är anslutna till och den nytta fastigheten har av att vara ansluten till den allmänna anläggningen.

Den nya taxan säkerställer en långsiktigt stabil va-ekonomi

- Det nya förslaget leder till stabilare avgiftsuttag som bättre speglar va-huvudmannens kostnader.

Den nya taxan är mer skälig och rättvis mellan kunderna i kollektivet

- I den föreslagna taxan kommer ytterligare en fast parameter att införas. Att den fasta delen av taxan delas upp på flera fasta parametrar gör att fastighetens avgift blir anpassad efter hur stor del av den allmänna anläggningen en fastighet är i behov av och nyttjar. Detta gör att taxan fördelas mer rättvist och skäligt inom va-kollektivet.
- Den nya fasta parameterns avgift är baserad på fastighetens kapacitetsbehov. Här kan fastighetsägaren själv, till viss del, genom vattenbesparande åtgärder, minska sitt kapacitetsbehov och därmed sänka sin fasta avgift.
- Intäkternas fördelning mellan de olika va-tjänsterna har jämförts med kostnadsfördelningen och avgifterna föreslås justeras så att intäkterna från en vattentjänst matchar kostnaderna för att ordna och driva samma vattentjänst.

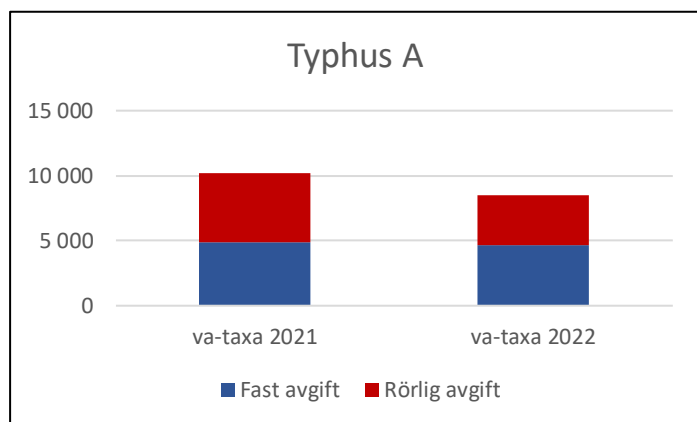
Den nya taxan är juridiskt hållbar

- En fastighets nytta av den allmänna anläggningen består till största del av själva anslutningen, som innebär att fastigheten har tillgång till livsmedelsgodkänt dricksvatten och får sitt dag- och spillvatten omhändertaget och renat. Rättspraxis har slagit fast vid att nyttan främst består i att anläggningen står till fastighetens förfogande när helst det uppstår behov av detta. Va-huvudmannen måste dimensionera den allmänna anläggningen för detta behov. Mängden vatten som förbrukas på fastigheten är inte lika relevant då kostnaderna till allra största del är oberoende av förbrukningen. Att basera en stor del av avgiftsuttaget på vattenförbrukningen är därför inte juridiskt hållbart.

Så länge det finns en rörlig del i taxan kommer de fastigheter som förbrukar mer vatten alltid att få en högre va-avgift än de som förbrukar mindre. Beslutet om hur stor del av de totala kostnaderna som ska fördelas via den rörliga respektive fasta avgiften kommer att innebära konsekvenser för vissa kundgrupper, men återigen, det är fastighetens behov va-huvudmannen ansvarar och dimensionerar för.

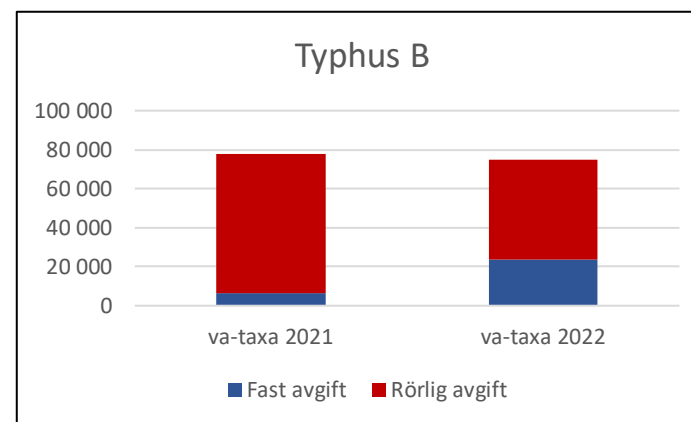
Det är viktigt att besluta att en va-taxa ska baseras på vad **lagstiftningen** anger, det vill säga, *fördela de nödvändiga kostnaderna på de avgiftsskyldiga baserat på vad som är skäligt och rättvist utifrån nyttan fastigheten har av den allmänna anläggningen.*

Bilaga - Exempel på hur ny va-taxa förändrar avgiftsuttaget för olika typer av fastigheter.

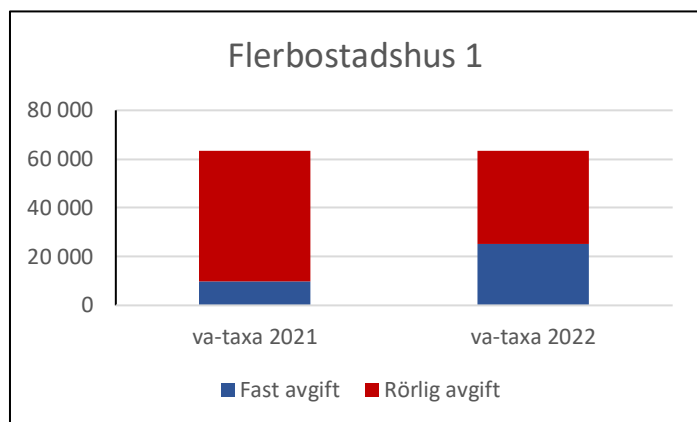
Enbostadshus, Tomtyta 800 m², förbrukning 150 m³

-16,6 % (-141 kr/mån)

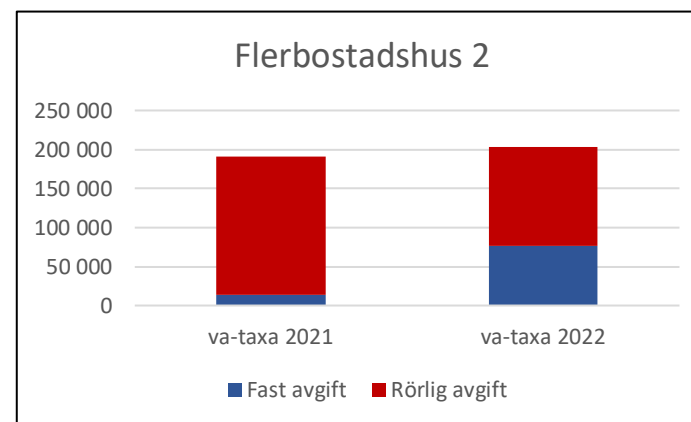
Flerbostadshus, 15 lägenheter Tomtyta 800 m², förbrukning 2 000 m³

-3,8 % (-246 kr/mån)

Tomtyta 2 000 m², förbrukning 1 500 m³

+0,2 % (9 kr/mån)

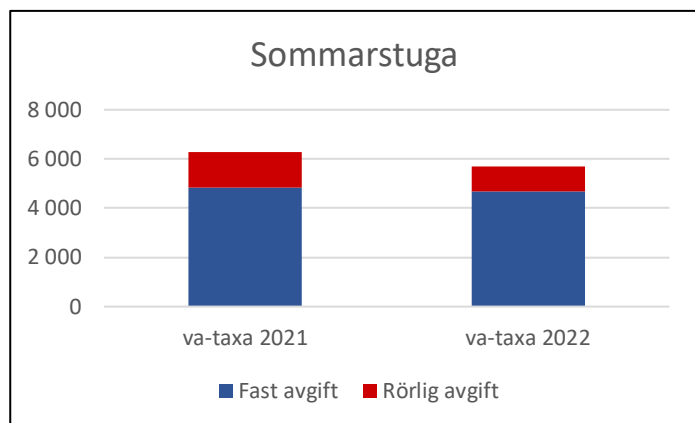
Tomtyta 3 000 m², förbrukning 5 000 m³

+6,5 % (1 034 kr/mån)

Den fasta delen (blå stapel) inkluderar två typer av avgifter i va-taxa 2021 och tre typer av avgifter i va-taxa 2022.

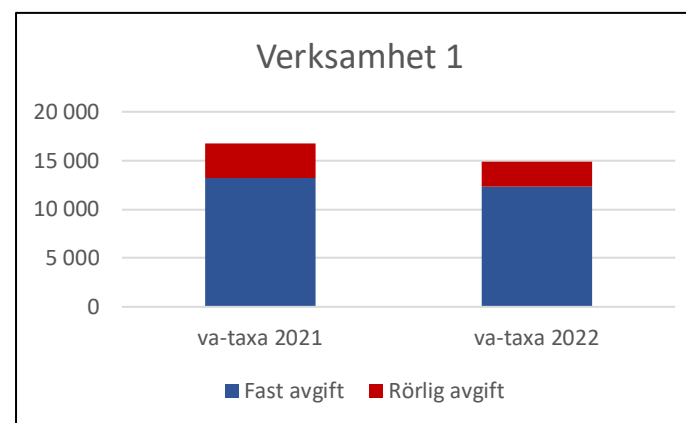
Detta är exempel. Den totala fasta avgiften för den enskilda fastigheten varierar med fastighetens behov och nytta av den allmänna va-anläggningen.

Bilaga - Exempel på hur ny va-taxa förändrar avgiftsuttaget för olika typer av fastigheter.

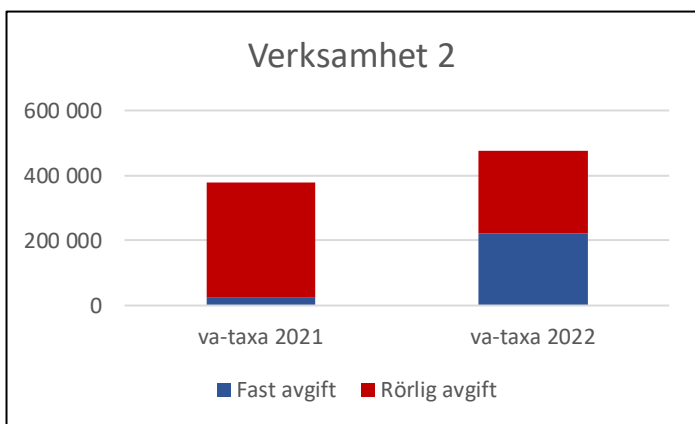
Tomtyta 500 m², förbrukning 40 m³

- 9 % (-48 kr/mån)

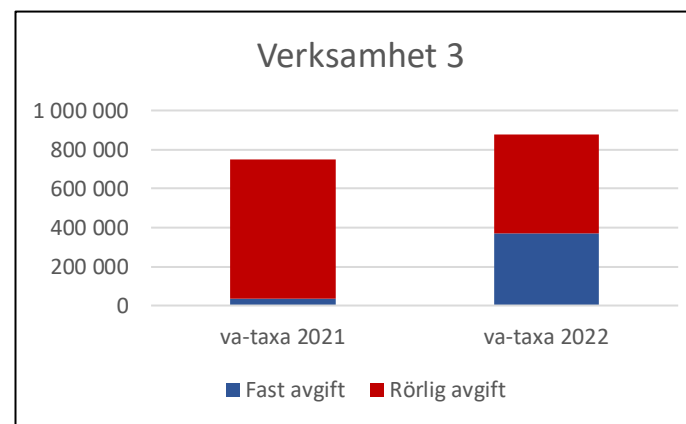
Tomtyta 3 000 m², förbrukning 100 m³

-11,4 % (-160 kr/mån)

Tomtyta 6 000 m², förbrukning 10 000 m³

+25,8 % (8 149 kr/mån)

Tomtyta 10 000 m², förbrukning 20 000 m³

+17,4 % (10 886 kr/mån)

Den fasta delen (blå stapel) inkluderar två typer av avgifter i va-taxa 2021 och tre typer av avgifter i va-taxa 2022.

Detta är exempel. Den totala fasta avgiften för den enskilda fastigheten varierar med fastighetens behov och nytta av den allmänna va-anläggningen.